

Wat verstaan we onder e-cultuur? Wat zijn de ontwikkelingen op het terrein van ict en cultuur? Welke rol spelen beleidsmakers? Deze en andere vragen kwamen aan de orde op het symposium 'eCultuur in Beweging' op 18 juni, georganiseerd door het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen.

De eerste spreker was de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Medy van der Laan.

Staatssecretaris Medy van der Laan: Samenwerken, ruimte scheppen en koersen op kracht

E-cultuur staat onverminderd op de maatschappelijke en bestuurlijke agenda, verzekert staatssecretaris M. van der Laan. Ze noemt vier thema's.

- Het artistieke gebruik van nieuwe media. Kunstenaars en vormgevers ontwikkelen software, maken elektronische muziek, digitale foto's en kunstwerken oftewel: de content.
- Digitalisering van het cultureel erfgoed, het verleden verbinden aan toekomstige mogelijkheden. Het gaat niet om het digitaliseren zelf, maar om wat er vervolgens mee gebeurt. De staatssecretaris onderstreept het belang om voor grote doelgroepen te werken, een doel dat met digitalisering in zicht komt.
- De bibliotheken als toegangspoort en wegwijzer naar betrouwbare digitale informatie.
- De internetactiviteiten van de publieke omroep, waar breedband en audiovisuele producties ook bijhoren.

De diversiteit aan infrastructuur en inhoud biedt kansen voor zowel overheid als het veld. Om die kansen te benutten ziet de staatssecretaris drie uitdagingen:

1. Samenwerken. 'Sectoroverstijgende samenwerking is noodzakelijk', zo citeert ze uit het recente advies van de Raad voor Cultuur over e-cultuur. Bibliotheken kunnen een sturende rol spelen en de overheid kan stimuleren dat de sector zelf gezamenlijk richtlijnen opstelt voor duurzaamheid en ontsluiting van gedigitaliseerde collecties.
2. Ruimte scheppen. Veelbelovende ontwikkelingen starten vaak bij kleine initiatieven, die niet gebaat zijn bij regels en sterke bemoeienis van de overheid. De staatssecretaris wil zich daarvoor sterk maken, maar verwacht van de subsidieontvangers wel 'enige mate van rekenschap'. 'Instellingen zullen duidelijk moeten aangeven wat ze met subsidies doen en of dat efficiënt en effectief is.
3. Koersen op kracht. De staatssecretaris pleit voor realisme: Ict kan niet alles. Technologie verandert onze samenleving, maar 'nooit zo snel en vrijwel nooit op dezelfde wijze als vlak voor de introductie werd gedacht', zo citeert ze uit een rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau. De staatssecretaris verzekert dat ze de verschillende rapporten en adviezen en de discussies over e-cultuur zal laten doorklinken in de concrete voornemens waarmee ze komend najaar naar buiten zal treden. Ze zal vooral denken aan mogelijkheden de sector te stimuleren zonder daar onmiddellijk een budget aan te verbinden.

Peter Sigmond, directeur Collecties Rijksmuseum, vertelt over mogelijkheden voor de toekomst als het gaat om erfgoedinstellingen. Als voorbeeld presenteert hij drie toonaangevende projecten op het gebied van e-cultuur: de Digitale productiestraat, Het geheugen van Nederland en Boulevard van het actuele verleden.

Peter Sigmond: Mogelijkheden voor de toekomst

Erfgoedinstellingen in Nederland beheren honderden miljoenen archiefstukken en boeken. De mogelijkheden van digitalisering hebben een revolutie teweeggebracht, schetst hij. Zo maakt digitalisering het mogelijk kennis te democratiseren. De erfgoedinstellingen werkten

aanvankelijk op zichzelf, maar al snel ontstonden grensoverschrijdende verkenningen. Aan de basis daarvan ligt een verandering van productgericht denken naar publieksgericht denken. Een voorbeeld is Het geheugen van Nederland, een nationaal digitaliseringsprogramma van de Koninklijke Bibliotheek (KB) in Den Haag. Het doel is van de collecties van pakweg veertig instellingen een Nationale Digitale Collectie van de Nederlandse cultuur en geschiedenis op te bouwen en toegankelijk te maken op internet. De eerste resultaten zijn al te zien op de website www.geheugenvanederland.nl

Sigmond plaatst ook een kanttekening: voor de noodzakelijke digitalisering is financiële steun onontbeerlijk. 'De kosten daarvan zijn behoorlijk onderschat'. Een reguliere oplossing kost decennia werk, dus hier is een Deltaplan op zijn plaats, betoogt hij. Want digitalisering is een noodzaak, wil je geen scheiding krijgen tussen gedigitaliseerd materiaal en niet-gedigitaliseerd materiaal. Het laatste zal op den duur 'niet meer bestaan', onzichtbaar zijn. Eveneens een pilotproject is Boulevard van het actuele verleden, dat geschiedenis breed toegankelijk maakt door heden en verleden te verbinden. Door bestaande kennis samen te brengen, maar ook door nieuwe, experimentele presentatievormen te verzinnen. Hier ligt de nadruk op de relatie tussen het verleden en de actualiteit. De Digitale productiestraat tenslotte, is een consortium van grensverleggende projecten. Uniek, omdat voor het eerst wetenschappelijk onderzoek wordt afgestemd op de noden in het erfgoedveld. Erfgoedinstellingen werken samen met teams van wetenschappelijke onderzoekers aan nieuwe technologische ontwikkelingen en waarbij het bedrijfsleven betrokken is om, indien mogelijk, tot een productie te komen. In vijf basisthema's zijn in totaal achttien projecten gedefinieerd. Sigmond merkt op dat de wetenschappelijke wereld en de culturele wereld niet altijd elkaars taal verstaan. 'Dit soort initiatieven zorgen ervoor dat we vooruitkomen'. Hij pleit voor meer internationale en wereldwijde projecten, zodat ook het arme deel van de wereld kan profiteren en daagt de sector uit om 'de nek uit te steken en te investeren'.

Drie belangrijke beleidsdocumenten over e-cultuur komen voor het voetlicht. Gespreksleider Paul Schnabel vraagt de onderzoekers naar de belangrijkste conclusies. Tussen vierkante haken staat een korte samenvatting van de rapporten, niet als zodanig uitgesproken op het symposium.

Raad voor Cultuur: 'eCultuur: van i naar e' (2003)

[Internet en nieuwe informatie en communicatietechnologie (ict) bieden culturele instellingen volop kansen om samen te werken. Door kennis en informatie onderling te delen, kunnen musea archieven, bibliotheken en omroepen het publiek beter bedienen. Ook zullen door toepassing van digitale media nieuwe kunstvormen ontstaan. De overheid moet deze ontwikkeling stimuleren, schrijft de Raad voor Cultuur in het advies 'eCultuur: van i naar e; advies voor de digitalisering van cultuur en de implicaties voor cultuurbeleid'. Culturele instellingen grijpen ict nog te weinig aan voor vernieuwing, aldus de Raad. Daarom is een 'andere manier van denken' nodig. Informatie die bij de afzonderlijke musea, archieven en bibliotheken beschikbaar is, kan digitaal op allerlei manieren met elkaar worden verbonden en opnieuw gebruikt. Ook het onderwijs kan daarvan profiteren. Daarnaast bevorderen digitale media de vermenging van disciplines, bijvoorbeeld tussen de beeldende kunst en muziek. Dat leidt tot artistieke vernieuwing.]

Michiel Schwarz, lid van de Raad voor Cultuur en voorzitter van de ad hoc Commissie eCultuur, schetst de drie belangrijkste adviezen:

1. Er is een nieuwe manier van denken en doen nodig met betrekking tot ict en digitalisering.
2. E-cultuur heeft een ander soort expertisenodig.
3. De rol van culturele instellingen verandert en daar moet het beleid op inspelen. Ze moeten zich meer gaan gedragen als media,

intermediairs, tussenstations, niet alleen eindproducten gaan afleveren. Alle instellingen worden media en alle media worden co-producent.

Kosten voor e-cultuur zullen voor een deel binnen de bestaande cultuurbegroting moeten worden opgevangen, aldus het advies. 'Kennis hoeft niets te kosten', legt Schwarz uit. 'Het is ook een kwestie van bundelen en organiseren. Dat is belangrijk in stimuleringsbeleid. Deels is het een verschuiving binnen reguliere budgetten. Daarnaast is er wel geld nodig om experimenten te stimuleren. En rondom bibliotheken en cultureel erfgoed is het absoluut noodzakelijk ook met geld te investeren. Er moet een integraal investeringsplan komen, vooral voor die laatste sector.'

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR): Internet en Cultuurbeleid (2002)

[De studie laat zien welke gevolgen ict en internet hebben voor overheidsbeleid. Door de technologische ontwikkelingen is de Amerikaanse visie op cultuur de West-Europese visie gaan overheersen. De nationale overheid kan daar weinig tegen doen. De Europese overheid heeft meer mogelijkheden. Toch zijn er zowel binnen als buiten de overheidssfeer kansen om de kwaliteit van cultuur te bewaren.]

Frans Hoefnagel, auteur van het WRR-rapport, beaamt dat de WRR een wat cultuur-kritische houding heeft ten aanzien van de opkomst van e-cultuur en de positie van ict daarbij. 'Hoe ga je met de toekomst om? Je kunt zeggen: we zien wel. Of revolutionaire programma's opzetten. Wij hebben geprobeerd een tussenweg te zoeken. Het arsenaal aan mogelijkheden zoveel mogelijk te verruimen, een provisiekast vullen zodat je beslagen ten ijs komt en je bent voorbereid.' Hoefnagel merkt op dat de regelstelling voor telecommunicatie vooral bovennationaal wordt gesteld. Dus wat kan de nationale overheid nog doen? Welke alternatieve instrumenten heb je? Juist op het terrein van cultuur kan de overheid wel degelijk zaken doen, betoogt hij. Ze subsidieert immers publieke instellingen, dus kan een tegenwicht bieden aan datgene wat de commerciële markt op internet zet. Veel publieke instellingen hebben een goede reputatie op het gebied van betrouwbaarheid en authenticiteit, terwijl goede en betrouwbare informatie zeldzaam is op internet. De onderzoeker wijst ook op bibliotheken, die een publieksvriendelijke ontsluiting hebben en een tegenwicht bieden aan commercialisering. Bovendien is de overheid marktpartij en kan ze bijvoorbeeld intellectuele eigendomsrechten uitbaten.

Gespreksleider Paul Schnabel vraagt of er voldoende tegendruk is voor de aantrekkelijke commerciële cultuur uit de Verenigde Staten. Hoefnagel: 'Amerikanen zien cultuur als consumptiemiddel, ook in organisaties als de WTO (Wereldhandelsorganisatie). In West-Europa hechten we meer aan gemeenschappelijke waarden als vrijheid, pluriformiteit en kwaliteit. De vraag is of met een versterking van het internet de Amerikaanse cultuur wordt versterkt. Die discussie zou hier gevoerd moeten worden, niet om de nationale cultuur te verdedigen, maar ter verdediging van een specifieke visie, namelijk dat cultuur een publieke waarde heeft die de individuele consumptie overstijgt.'

Schnabel vraagt zich af of de Raad voor Cultuur voor haar onderzoek naar het buitenland heeft gekeken. Niet uitgebreid, antwoordt Michiel Schwarz. Hij noemt wel het fenomeen *creative industry* in Groot-Brittannië, een soort tussengebied van reclame, onderwijs en bibliotheek. Scheidslijnen tussen publiek en privaat, lage en hoge cultuur, verdwijnen. Er zullen volgens Schwarz steeds meer gebieden komen die die eigenschappen hebben. Binnen cultuurbeleid wordt e-cultuur steeds belangrijker. We leven in een informatie- en kennissamenleving, een beeldcultuur. De arena is aan het verschuiven.

Sociaal en Cultureel Planbureau: 'eCultuur, een empirische verkenning' (2002)

[Met de opmars van informatie- en communicatietechnologie (ict) veranderen opvattingen, vaardigheden en gedragingen die een centrale rol spelen in het dagelijks leven. Wijst deze transformatie op een overgang van een woord- of beeldcultuur naar een e-cultuur? Deze studie schetst de contouren van een geleidelijke culturele verandering. Ze beschrijft de mate, het tempo en de wijze van verandering van het dagelijks leven van Nederlanders door het bezit en gebruik van ict. Ondanks de geschetste veranderingen is de dagindeling voornamelijk bijzonder stabiel. Ict krijgt gaandeweg een plaats in alledaagse praktijken en routines. Bestaande patronen van communicatie en informatievergaring krijgen wel steeds meer een digitaal karakter.]

Onderzoeker Frank Huysmans legt uit dat het begrip cultuur heel breed is opgevat. E-cultuur kom je tegen in veel betekenissen. Er is gekeken naar de voorwaarden om van e-cultuur te spreken, zoals een computer in huis, een aansluiting op internet, vaardigheden om ermee om te gaan. Naar schatting 80 procent van de Nederlanders zal volgend jaar in bezit zijn van een pc en de overgrote meerderheid zal aangesloten zijn op internet. Het aantal mensen dat gebruik maakt van een breedbandaansluiting zal fors toenemen, zo is de verwachting. Gespreksleider Schnabel vraagt hoe het zit met cultuurbereik. Wie doet er mee aan e-cultuur? Huysmans: Niet iedereen in een huishouden gebruikt de pc. Jongeren lopen voorop, meer mannen dan vrouwen gebruiken de computer en meer hogere dan lage inkomens. Het feit dat jongeren grootgebruikers zijn, noemt hij opvallend omdat ze relatief weinig culturele instellingen bezoeken. Het SCP onderzocht eveneens hoe culturele instellingen zichzelf presenteren op het web. Vooral de informatie voor de virtuele bezoeker, dus over de collectie zelf, kan worden uitgebreid, aldus Huysmans.

Tot slot van de presentaties vraagt gespreksleider Schnabel wat de drie onderzoekers de staatssecretaris voor cultuur zouden willen influisteren.

Hoefnagels: Samenhang en bereik vergroten, meer ruimte scheppen voor experimenten binnen een globaal kader en meer reflectie op twee punten: binnen ict zijn er bepaalde publieke voorzieningen die belangrijker zijn dan andere, bijvoorbeeld bibliotheken en niet alle instellingen evenveel bedienen. Daarnaast zou de overheid zich moeten uitspreken over het publieke belang van cultuur.

Schwarz: Blijf niet hangen op het niveau van internetsites van culturele instellingen. Richt u vooral op wat wij culturele innovatie hebben genoemd. Verbinding van informatie, cross overs, reflectie en uitwisseling. En rolveranderingen die culturele organisaties moeten ondergaan willen ze van de meerwaarde van e-cultuur profiteren. Verschuif het perspectief van minder i naar meer e.

Huysmans: De receptie. Hoe komt e-cultuur aan in de samenleving. Welke groepen blijven achter, bijvoorbeeld ouderen.

Tijdens de 'eCultuur break' kunnen de deelnemers zich laten informeren over het hoe en waarom van twaalf projecten op het gebied van e-cultuur. Er zijn demonstraties, presentaties en vaak kunnende deelnemers zelf de proef op de som nemen. Een kort overzicht van de initiatieven, waaronder veel voorbeelden van samenwerking.

De Leidse Poort (www.leidsepoort.nl)

Een initiatief van drie Leidse musea (Rijksmuseum voor Volkenkunde en Oudheden en Naturalis). Biedt de bezoeker een kijkje in het grote erfgoedaanbod van musea. Naast een gevarieerde collectie objecten en informatie, gericht op het voortgezet onderwijs, biedt de site ook de mogelijkheid vragen te stellen. Bij dat laatste speelt taaltechnologie een belangrijke rol.

Het Geheugen van Nederland (www.geheugenvannederland.nl)
Programma van de Koninklijke Bibliotheek waarbij collecties van archieven, musea en bibliotheken gedigitaliseerd worden en beschikbaar worden gesteld. Ontwikkeling van toepassingen voor het onderwijs speelt een belangrijke rol. Doel is een Nationale Digitale Collectie van het cultureel erfgoed op te bouwen en toegankelijk te maken op internet.

Nationaal Archief: Tijdbalk (www.nationaalarchief.nl)
De tijdbalk is een hulpmiddel om een breed publiek bekend te maken met de archiefstukken die in het Nationaal Archief worden bewaard. Doelgroep vormen kinderen en volwassenen vanaf 14 jaar die algemeen geïnteresseerd zijn in de vaderlandse geschiedenis.

Submarine Channel: www.submarinechannel.com
Een nieuw Nederlands kanaal op internet dat is gespecialiseerd in cultureel vernieuwende cross-media producties zoals korte films, webgames, animaties en online graphic novels. Submarine Channel vertoont en produceert het werk van een nieuwe generatie programmamakers die buiten de gevestigde media om werkt. Ze zetten verschillende media naast elkaar in om hun verhaal te vertellen. Submarinechannel.com is een mengeling van een distributiekanaal, een producent en een tijdschrift.

De verhalentafel (www.waaq.org/verhalentafel)
Een bijzonder vormgegeven meubel voor hoogbejaarde gebruikers. Zij kunnen op ingebouwde schermen historisch audiovisueel materiaal oproepen en zelf verhalen inspreken. Een product van Waag Society (www.waaq.org) is een kennisinstituut op het snijvlak van cultuur en technologie in relatie tot de maatschappij, het onderwijs, de overheid en het bedrijfsleven. Waag Society wil een bijdrage leveren aan het ontwerp van de informatiemaatschappij. Ze kijkt op de eerste plaats naar de mogelijkheden van mensen, hun creativiteit en cultuur.

De Woonomgeving (www.divakoepel.nl)
DIVA, vereniging voor het archiefwezen, presenteerde het project 'De Woonomgeving', onderdeel van het project 'De Kleur van Nederland', dat door digitalisering de Nederlandse archieven wil ontsluiten voor een groot publiek. Via 'De Woonomgeving' kunnen mensen informatie opvragen over familie en woonomgeving. De Rijksarchiefdienst en het kadaster zijn nauw betrokken bij het project en alle historische informatiebeherende instellingen zijn mogelijke partners omdat zij het landelijke materiaal kunnen verrijken met plaatselijke informatie.

Cultuurwijzer (www.cultuurwijzer.nl; www.cultuurwijs.nl),
Een platform op internet, ontwikkeld in opdracht van de Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland (DEN), dat het publiek integraal toegang geeft tot het culturele erfgoed in Nederland. Men kan via vijf zoekingen naar erfgoed informatie: Instellingen, Agenda, Artikelen, Collectie en Cultuurgrazer. De site www.cultuurwijs.nl (voor informatie van en over culturele instellingen op het cultuurplein van Kennisnet) is speciaal ontwikkeld voor het onderwijs.

Het Literatuurplein (www.literatuurplein.nl)
Opgezet samen met Boekbalie (www.boekbalie.nl) en onderdeel van www.bibliotheek.nl, de Digitale Openbare Bibliotheek Nederland. De kracht ligt in de omvang, de actualiteit, de variëteit en de doorzoekbaarheid van de geboden informatie. Het Literatuurplein biedt onder meer een actuele literaire agenda, een adressenbank, nieuws, boekendatabase en een overzicht van literaire prijzen.

D-tower en Amicitia (<http://lab.v2.nl>)
Twee initiatieven van V2_Lab, een werkplaats voor kunstenaars, wetenschappers en technici waar de nadruk ligt op ontmoetingen en uitwisseling tussen de verschillende disciplines die zich toeleggen op het produceren van elektronische kunstprojecten.

D-tower (gepland voor eind 2003 in Doetinchem) is een kruising van verscheidene media en bestaat uit drie onderdelen: een gebouw, een vragenlijst over emoties en een website. Amicitia is gericht op het ontsluiten van de Europese audiovisuele archieven en het mogelijk maken van een werkbare digitale archivering van televisie en video content. Verschillende Europese archieven worden samengebracht en digitaal toegankelijk gemaakt voor professionele gebruikers en het publiek.

Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (www.beeldengeluid.nl) Het grootste audiovisuele archief van Nederland dat een beeld geeft van de geschiedenis van Nederland en de geschiedenis van de media. Doelgroepen onder meer in het onderwijs.

Fabchannel.Com (www.fabchannel.com) Initiatief van Paradise Backbone, de nieuwe media-afdeling van Paradiso Amsterdam. Fabchannel.com is het *streaming video portal* van Paradiso met onder meer concerten, festivals en performances in het archief. Paradise Backbone organiseert en programmeert e-culture evenementen in Paradiso en daarbuiten. Daarnaast ontwikkelt Paradiso Backbone zelf en in samenwerking met andere partijen nieuwwetoeepassingen en formats.

3 voor 12 (www.3voor12.vpro.nl) Online popmagazine van de VPRO, voor liefhebbers van alternatieve muziek. Richt zich op de breedte, maar maakt ook ruim baan voor internetprogramma's over genres als punk, hiphop en wereldmuziek. Besteedt kritisch en onafhankelijk aandacht aan nieuwe en vernieuwende muziek, aan culturele en politieke ontwikkelingen.

Het forum

Muzieklab Brabant (Roel Funcken, Radboud Mens en Simon Heijdens) opent het tweede deel van de middag met een 'laptop-concert'. Door koppen en stekkers bij elkaar te steken improviseren ze een compositie van beeld en geluid. Het concert was een variant op het concert dat tijdens November Music op 8 november vorig jaar in première ging in Den Bosch.

Vervolgens nemen de forumleden plaats:

- *Eric Eljon, sinds april 2002 manager multimedia en tribune-ontwikkeling bij de Avro.*
- *Mieke Gerritzen, ontwerper voor verschillende media, bekend van onder andere de tv-leaders van Net 3, de website van xs4all en organisator van diverse 'browserdagen', waarbij jonge mensen worden opgeroepen nieuwe systemen te ontwerpen. Gerritzen is tevens hoofd van de ontwerpafdeling van het Sandberg Instituut, de tweede fase kunstopleiding van de Rietveld Academie.*
- *Prof. dr. Paul Rutten, onderzoeker en adviseur bij TNO Strategie, Technologie en Beleid (STB). Daarnaast is Rutten onder meer bijzonder hoogleraar culturele industrie bij de faculteit Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam.*
- *Dr. Hermen van der Lugt werkt als Business Development Manager bij het Telematica Instituut in Enschede. Sinds 2001 is hij tevens directeur van het onderzoeksprogramma GigaPort-Applicaties en betrokken bij het opzetten van diverse publiek-private consortia in het kader van de ICES-KIS/Bsiek regeling.*

De forumleden maken op uitnodiging van de gespreksleider een eerste statement.

Eric Eljon:

Internet is een enorme boekenkast, waaruit mensen kunnen putten voor informatie. Voor *community* vorming, zoals de Avro dat wil, is dat niet genoeg. Je moet mensen met elkaar in contact brengen, fysiek of virtueel, en dat is met internet mogelijk.

Mieke Gerritzen:

Het grootste deel van het onderwijs gaat online. Je kunt ook het beste via projecten en onderwerpen werken, zoals de browserdag. Studenten willen graag in de maatschappij werken. Je mag het onderwijs niet isoleren van de maatschappij.

Hermen van der Lugt:

Je moet verder kijken dan internet. Er is technologisch gezien meer dan internet, denk aan dingen die mobiel en draadloos gebeuren en ontwikkelingen rond allerlei ID-tekst. Je moet vooruit denken. Waar je nu mee bezig bent, moet over enige tijd ook nog staan. In 2010 zullen vanuit de gebruiker geredeneerd veel ict-diensten zijn afgestemd op het individu: het humeur, de plaats waar je bent, de gezondheid. Zowel de technologie als de toepassingen gaan in die richting.

Voor de instellingen is er een grote ontwikkeling op het gebied van gemeenschappelijkheid. Wat is er gezamenlijk en wat moet individueel blijven?

Paul Rutten:

Omdat we nieuwe technologie ontwikkelen gaan we opeens op een andere manier uit ons verleden putten. We gaan het culturele erfgoed digitaliseren, ontsluiten en er komt een enorme push om dat naar boven te halen. Het is een onverwacht effect dat we ons meer met het verleden gaan bezighouden omdat we er makkelijker bij kunnen. Wat is er inhoudelijk cultureel aan veranderen? Dat zijn vage dingen waar we steeds omheen lopen.

De zaal krijgt de gelegenheid te reageren.

Jongeren

Aysim Deveci van Rythm of Reason verbaast zich erover dat e-cultuur voor haar als jongere een totaal andere belevenis heeft. 'De hele muziekindustrie staat op zijn kop, er zijn heffingen op cd's, films worden gedownload voordat de première in het land is, jongeren zijn pioniers op het gebied van e-cultuur. Ik hoor niets over de internet-cultuur. Zijn we niet bezig de i in een e-jasje te stoppen? E-cultuur moet uit het veld komen.'

Mieke Gerritzen kan zich de reactie voorstellen, 'maar zes jaar geleden hebben we gezegd dat alles anders wordt en die hype zijn we voorbij. Nu moeten we bekijken hoe we verder gaan'.

Dezelfde vragensteller doet een suggestie: 'Voor mij zou in de beleving van de Avro passen om filmmakers de kans te geven hun filmpjes via het internet aan een breed publiek te presenteren. Dan ben je met iets vernieuwends bezig.'

Dat idee spreekt Eric Eljon niet zo aan: 'De Avro richt zich niet speciaal op jongeren. Jongeren zijn voor ons moeilijk te bereiken.'

Gespreksleider Paul Schnabel vraagt zich af in hoeverre er nog een verbinding is tussen 'nieuw' en 'jongeren'.

Rutten merkt op dat de instellingen sterk denken vanuit een oude taak en proberen dat model in het internettijdperk opnieuw toe te passen.

'Internet is een communicatiemedium, het brengt mensen met elkaar in contact en stelt mensen in staat snel dingen uit te wisselen. Dat heeft een eigen dynamiek. Een industrie probeert geld te maken met rechten voor muziek, terwijl een andere industrie technologie produceert die in handen van gebruikers komt die er illegaal muziek mee downloaden en de industrie bijna ontwortelen. Mensen klitten bij elkaar, creëren nieuwe verbanden, dat soort processen mag je niet verontachtzamen.'

Johan van de Walle, onderzoeker bij Maastricht McLuhan Institute: Je ziet veel ontwikkelingen op het gebied van gemeenschappelijke samenwerking in de wetenschap en hoger onderwijs. Er ontstaat een soort e-cultuur, maar die is heel diffuus. Het gaat vrij ongemerkt. Er ontstaan nieuwe werkwijzen die heel gemakkelijk en geleidelijk worden geaccepteerd en waar je pas achteraf je vinger op kunt leggen en zegt: verrek, we hebben een culturele verandering meegemaakt.

Justin Kniest van Paradiso zegt dat de mensen die applicaties voor Paradiso ontwikkelen, heel jong zijn. Jonge mensen die al twee generaties verder zijn dan beslissingsmakers of mensen die verstand hebben van productieprocessen. Daar is een grote slag te slaan. Er zitten mensen op zolderkamertjes die met applicaties voor de dag komen zonder dat ze er ooit voor naar school zijn gegaan.

Interactief platform

Een toehoorder beklagt zich dat er geen aandacht besteed wordt aan het creëren van een platform voor 'massale interactie'. Bijvoorbeeld een website voor mensen die zelf gedichten schrijven. Eljon antwoordt dat je internet moet verbinden met de mensen zelf, zodat ze elkaar zullen ontmoeten. 'Dat is het begin van de e-cultuur, community online. Je moet beginnen met toegankelijke onderwerpen.' Rutten vermoedt dat zo'n platform niet zal niet werken. Als gebruiker zoek je naar ankerpunten van kwaliteit en creativiteit. Als iedereen er van alles kan opzetten... Van der Lugt voegt er aan toe dat zo'n platform al bestaat: namelijk internet.

Software

Een vrouw maakt de zaal er attent op dat ook software zelf een culturele uiting is. 'De software doet iets, maakt keuzes. Software-ontwikkelaars zijn ook medecreators. Dat is een factor die ik mis in de telematica-sector en harde ict-sector.' Ze pleit voor interdisciplinaire teams. Van der Lugt beaamt dat daar relatief weinig aandacht voor is bij het Telematica Instituut. Rutten merkt op dat er wordt gewerkt aan een idee van gebruikersgestuurd design, maar dat het ook interessant zou zijn de eigen retoriek van de software te begrijpen. Dat is een onontgonnen terrein.

De grenzen

Wat zijn de grenzen van e-cultuur, vraagt Robert Verhoogt, beleidsmedewerker bij het Ministerie van OcnW zich af. Een 17de eeuws schilderij kun je nooit digitaal maken. Je kunt er een plaatje van maken, maar dat is niet de objectieve ervaring. Het is van belang om de grenzen van e-cultuur in de gaten te houden. Rutten stelt dat internet de vraag naar echte beleving stimuleert.

Afsluiting

Tot slot stelt de gespreksleider de forumleden een laatste vraag. Wat zou er over vier jaar, de termijn van de huidige staatssecretaris, bereikt moeten zijn?

Rutten: dat er kernen ontstaan van avontuurlijke creatieve productie. En cultuurbeleid moet ook eens in de commerciële sector kijken, niet alles is rotzooi wat de private sector op internet zet.

Van der Lugt: Er mag geen tweedeling ontstaan tussen mensen die toegang hebben tot technologische ontwikkelingen en mensen die dat niet hebben.

Gerritzen: ik hoop dat e-cultuur in de loop van de tijd zo gewoon wordt dat we de e kunnen laten vallen en gewoon cultuur kunnen noemen.

Eric Eljon: dat er samenhang komt, de eilandjes verdwijnen.

De gespreksleider sluit het symposium af.